

Вербець В. В.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті аналізуються теоретико-методологічні та організаційно-методичні проблеми створення та упровадження соціально-педагогічного моніторингу в навчально-виховний процес ВНЗ. Репрезентуються основні тенденції освітнього процесу, аналізуються основні проблеми, бар'єри та негаразди щодо реалізації інтелектуального потенціалу особистості в складних умовах сьогодення.

Ключові слова: освіта, моніторинг, студентська молодь, професійно-кваліфікаційний портрет викладача, показники, параметри.

В статье анализируются теоретические, методологические, организационные и методические проблемы создания и внедрения социально-педагогического мониторинга в учебно-воспитательный процесс ВУЗ. Представляются основные тенденции образовательного процесса, анализируются основные проблемы, барьеры и трудности реализации интеллектуального потенциала индивида в сложных условиях действительности.

Ключевые слова: образование, мониторинг, студенческая молодежь, профессионально-квалификационный портрет преподавателя, показатели, параметры.

Theoretical and methodological as well as organizational problems of creating and implementing socio-pedagogical monitoring in the educational process of higher educational institutions have been analyzed in the article. The major trends of educational process are represented; the main problems, obstacles and difficulties in order to implement the intellectual potential of the personality in difficult conditions nowadays have been analyzed.

Key words: education, monitoring, students, professional and qualification portrait of a teacher, parameters, options

Освіта – один із найбільш ефективних соціальних інститутів, який органічно пов'язаний із фундаментальними основами державного устрою, його соціально-економічною і суспільно-політичною організацією, та найвагоміший чинник становлення та розвитку інтелектуального потенціалу молодого покоління.

Вивчення функціонування ВНЗ, як важливого соціального інституту, надзвичайно актуальна проблема сьогодення. Адже вищий навчальний заклад “вбудований” у систему інших елементів системи освіти і має самодостатній потенціал у справі забезпечення підготовки висококваліфікованих спеціалістів для соціальної практики. Водночас в освітніх закладах існують проблеми не лише “зовнішнього” характеру – невідповідності рівня фахової підготовки спеціалістів для соціальної практики та відсутності науково обґрунтованого прогнозу потреб у фахівцях для конкретного регіону, але й “внутрішні” специфічні негаразди – брак інноваційних методик та технологій навчання, домінування вузькопрофесійних інтересів професорсько-викладацького корпусу, обмежена кількість методичного оснащення навчального процесу, відсутність налагодженого “зворотного” зв'язку між рівнем репрезентації знань та їх відповідним засвоєнням і використанням студентами у повсякденній практиці.

Мета наукової статті – аналіз проблем упровадження соціально-педагогічного моніторингу якості освіти та ефективності педагогічного процесу.

Сьогодні виникає необхідність зупинити руйнівні процеси у галузях освіти, науки, культури. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають конкретні соціологічні дослідження, які дозволяють не лише вивчати громадську думку, але й здійснювати наукові розвідки у царині державотворення, подальшого розвитку освіти, науки, культури, аналізу проблем формування та реалізації невичерпного інтелектуального потенціалу студентської молоді. Тим часом, на думку З. Фройда, “дуже мало користі з того, коли хтось гучно проголошує, що береться досліджувати ту або ту велику проблему. У науковій роботі перспективніше братися за те, що лежить безпосередньо перед вами, і тоді самі собою з'являються і шляхи досліджень... і дозволить підступити до вивчення складних проблем” [1, с. 21]. Тому надзвичайно важлива проблема сьогодення – налагодження систематичного вивчення об'єктивних бар'єрів та негараздів соціально-економічного, психолого-педагогічного та інформаційного характеру, які тримають у полоні невичерпний та нереалізований інтелектуальний потенціал молоді, що відповідно дозволить унеможливити руйнівну дію таких чинників. Тим часом у системі освіти нагромаджуються такі тенденції:

Проявляється низька адаптивність молоді до ринкових зрушень й неготовність її діяти більш самостійно щодо облаштування власної долі на перетині сформованих та задекларованих впродовж попере-

днього періоду стереотипів соціальних орієнтацій та очікувань щодо “стабільності” й належної “турботи” держави про підростаюче покоління.

Відбувається ескалація патерналістських очікувань молоді в нових ринкових умовах завдяки домінуванню стереотипізації як необхідного способу людського мислення й здобуття молоддю нового соціального досвіду, але, водночас, уповільнюється процес прийняття адекватних рішень.

Зростають розбіжності економічного та соціального статусів в молодіжному середовищі (“залежних від підтримки держави” та “залежних від ринкових трансформацій”), внаслідок ініціюються різні за наслідками процеси: відпливають найкомпетентніші та найкваліфікованіші працівники із державного сектора економіки в ринковий, з одного боку, руйнується система мотивації особистості у професійній зорієнтованості на підґрунті відсутності ресурсів ідентифікації – з іншого.

Зменшується рівень професійної компетентності та кваліфікованості, водночас збільшується індивідуальне пристосування особистості до ринкових перетворень, і як наслідок послаблюється соціальний престиж освіти як чинника суспільної диференціації.

Звичайно, наявні бар’єри ускладнюють процеси реалізації потенціалу особистості у виробничій, соціальній та інтелектуальній сфері і провокують елементи девіації: динамізуються вчинки бездуховності, аморальності, збільшуються психічні розлади, поглиблюється соціальна аномія в цілому.

Тим часом надзвичайної актуальності набуває проблема формування освіченої, конкурентно-спроможної, мобільної на ринку праці молоді з глибокими та сильними мотивами, раціональною поведінкою, почуттям відповідальності, високою адаптивністю, готовністю призвичаїтися, опанувати та сприйняти зміни пріоритетів у виробленні нової системи цінностей та орієнтацій у складних ринкових умовах сьогодення. У результаті виникає необхідність надзвичайно потужної роботи щодо переорієнтації молоді з традиційних цінностей, на вартості ініціативно-творчого, соціально-активного та відповідального типу майбутнього працівника для ринкової економіки. Зростає безробіття в умовах невідповідного рівня життя широких верств населення, зокрема молоді, як найбільш мобільної частини українського суспільства. Молодь змушена здійснювати інтенсивний виїзд за кордон з метою працевлаштування й здобуття коштів. Відповідно виникає завдання щодо необхідності оперативної розробки тактики та стратегії професійної підготовки, адекватної сучасним вимогам та пошуків шляхів ефективного працевлаштування випускників вищих навчальних закладів різного рівня акредитації та форм власності – державних, приватних, муніципальних тощо.

Важливою умовою у науковому аналізі соціальних проблем молоді виступає необхідність проведення систематичних та широкомасштабних соціологічних, соціально-педагогічних та психологічних досліджень мотивації навчання, професійної спрямованості, психологічної готовності до ринкових перетворень, а також вивчення глибинних, історико-ментальних, генетико-біологічних, інформаційно-культурологічних, соціоніко-енергетичних та інших характеристик потенціалу особистості нової формації в незалежній українській державі. В цьому випадку виникає запитання, що, зокрема, аналізувати в спектрі проблем молоді, явлені чи латентні елементи функціонування соціального об’єкта – студентської молоді?

Зважаючи на специфіку вивчення життєдіяльності студентської молоді, її динамізм, певну амбівалентність дій та вчинків, виникає необхідність охопити широкий спектр проблем не тільки “внутрішнього”, суто вікового та психологічного характеру, але й “зовнішнього” – соціального контексту побутування молодіжної спільноти. Звичайно, такий соціальний об’єкт має дві форми життєдіяльності – латентну та явлену (явну). Така багатовекторність молоді як соціального об’єкта, на думку соціолога В. І. Тарасенка, вимагає, поза сумнівом, діагностики “внутрішнього” стану об’єкта, тобто способу його іманентного існування (латентної форми). Однак “прямо це діагностування вчинити неможливо, а тільки через спосіб явленого існування. Діагностика має пройти той самий шлях, що його проходить соціальне, а відтак, і соціологічне пізнання – від явленої до латентної форми об’єкта” [2, с. 20]. Учений пропонує технологічну схему соціального пізнання в такій послідовності: 1) явлена форма фіксується й аналізується за певними кількісними і якісними параметрами; 2) результати аналізу інтерпретуються “углиб”, тобто у напрямі латентної форми існування об’єкта, яка, звісно, спочатку не є конституційованою, а тому залишається невідомою; 3) інтерпретація конститує (встановлює) тип латентного буття (форму існування) об’єкта і термінологічно чи поняттєво позначає її; 4) пояснення встановленої форми (уточнення, характеристика тощо) на основі певної концепції чи теорії; 5) на підставі пояснення встановлюється діагноз об’єкта, тобто оцінка його стану у тій конкретній латентній формі, яку попередніми процедурами конституційовано і пояснено” [3, с. 20]. Така методологія пізнання та діагностування соціального об’єкта, на думку соціолога В. І. Тарасенка, має постати як “певна інтелектуально-технологічна цілісність” [4, с. 21]. Звичайно, всі елементи такої технологічної схеми взаємопов’язані та мають чітку ієрархічну підпорядкованість для наступного теоретизування, зокрема концептуалізації об’єкта, створення нової теорії та технологічного образу для практичного перетворення й узагальнення з можливістю екстраполяції в інші галузі життєдіяльності студентської молоді.

Існує широка джерельна база, яка розкриває напрямки пошуків у впровадженні моніторингу в галузях політики, екології, економіки, соціології, педагогіки тощо. В цілому з проблемою впровадження моніторингу якості освіти можна познайомитися в працях Н. Балакіревої, М. Барни, Б. Бодрякової, Т. Борової, С. Братченко, Н. Вербицької, В. Гузєєвої, Н. Дерзкової, Г. Єльнікової, Е. Заїки, А. Зубка, В. Лізинського, Т. Лукіної, О. Морева, С. Подмазіна, В. Репкіна, Г. Репкіної, Н. Товстухи, Д. Уїлмса, С. Щудло, О. Яременка та інших [5]. Водночас складність моніторингових досліджень якості освіти, на думку С. Щудло, зумовлюється тим, що їх об'єктом є якість освіти – категорія багатогранна та складна за структурою [6, с. 77]. Моніторинг як метод постійного спостереження і діагностики конкретного соціального процесу й визначення його динаміки за допомогою аналізу емпіричної інформації (масиву анкет, бланків інтерв'ю, протоколів спостережень тощо) з метою порівняння базових і нормативних показників й попередження небажаних відхилень у процесах пізнання, спілкування та дозвілля викладачів і студентської молоді використовується в різних галузях соціальної практики.

У науковій літературі аналізуються “позитиви” й “негативи” цієї системи, яка репрезентується специфікою впровадження моніторингу в різних галузях. Учені вважають, що моніторинг – це “форма організації, збору, обробки і розповсюдження інформації про діяльність педагогічної системи, яка забезпечує безперервне відстеження її стану і прогнозування розвитку педагогічної системи” [7, с. 6]. Так, Г. Єльнікова вважає, що моніторинг – це “комплекс процедур спостереження, поточного оцінювання перетворень керованого об'єкта і спрямування цих перетворень на досягнення заданих параметрів його розвитку” [8, с. 17]. Тим часом важливо зазначити, що діагностика процесів формування та реалізації ресурсів студентської молоді має здійснюватися на підґрунті глибокого вивчення процесів становлення її самосвідомості, самовизначення, самореалізації та самоствердження як взаємозалежних і взаємообумовлених елементів “індивідуальної творчої лабораторії” особистості [9, с. 72]. Це звичайно вимагає налагодження тісної співпраці колективів освітніх закладів з учнівськими, студентськими, творчими організаціями та установами молодіжного спрямування. Тому визначення конкретних закономірностей і механізмів взаємозв'язку між особистістю та суспільством уможливорює вплив на функціонування соціальної групи й поглиблює соціально-психологічну регуляцію в умовах навчального колективу [10, с. 17]. Отже, педагогічний процес як соціально-освітній феномен потребує не лише глибокого та всебічного вивчення, але й вирішення проблем залучення інтелектуальних ресурсів для творчого розвитку суб'єктів соціально-педагогічної взаємодії.

Сьогодні особливого значення набувають проблеми узгодження взаємодії політичних, гуманітарних, соціально-психологічних та духовно-творчих чинників у процесі визначення та забезпечення оптимальної траєкторії подальшого розвитку суспільства. Здійснюючи аналіз проблем студентської молоді як динамічної соціально-демографічної спільноти та потужного соціального феномену державотворення, необхідно окреслити коло питань, які розкривають її ресурсний потенціал, що має сукупність психофізіологічних, соціокультурних, морально-етичних, духовно-творчих та професійно-кваліфікаційних детермінант.

Звичайно, аналіз процесу формування професійного потенціалу молоді передбачає врахування зовнішніх та внутрішніх елементів впливу, іншими словами, єдності та гармонійного поєднання багатьох “світів”, зокрема соціально-економічного, особистісного, морально-етичного, духовно-творчого, освітнього, інтелектуального та багатьох інших.

Водночас феномен соціального потенціалу охоплює надзвичайно величезну сукупність ресурсів, умов, чинників та елементів інтегративного й цілісного характеру, що вимагає бачення структури особистості як складної системи біологічних, фізіологічних, історично-ментальних, соціально-психологічних, культурологічних, морально-етичних та професійно-кваліфікаційних елементів, що перебувають під впливом соціокультурного та техногенного середовища в динаміці та розвитку. В цьому контексті виникає запитання щодо необхідності глибокого розуміння природи громадянського суспільства, засад демократії, усвідомлення нею особистих прав, можливостей та обов'язків, демаркаційних меж між такими різноаспектними, багаторівневими та поліфункціональними детермінантами суспільного розвитку. Тим часом феномен потенціалу молоді варто розглядати в системі, елементи якої перебувають у складній ієрархії та повною мірою залежать від соціально-економічних, морально-етичних та соціокультурних умов сьогодення. Крім того, елементи системи ознак та характеристик молоді у своїй природі самодостатні і мають варіативний характер залежно від особистісних рис, які були сформовані в реальному соціумі з надзвичайно амбівалентними характеристиками. Зазначимо, що для оцінки реального стану різних галузей життєдіяльності особистості необхідно здійснити аудит стану (констатацію, аналіз негараздів та труднощів) соціальної та освітньої галузі як надзвичайно важливих сфер українського суспільства.

Для отримання об'єктивної, надійної та репрезентативної соціокультурної інформації необхідно побудувати систему показників та критерій вимірювання. Така система показників та індикаторів має репрезентувати кількісні та якісні характеристики соціальної галузі й охоплювати широкий спектр ознак

і характеристик в динаміці та розвитку. З іншого боку, така система критеріїв та показників має визначати стійкі ознаки та основні тенденції розвитку конкретної галузі, організації, установи, закладу тощо. Тим часом така система показників має бути потужно обґрунтована і репрезентувати інтегроване уявлення про рівень, побутування, структуру та динаміку соціальних та освітніх процесів. Зазначимо, що така система має давати можливість зіставлення, порівняння та обґрунтованої екстраполяції (поширення) отриманих результатів в інші площини освітнього середовища.

Проблема визначення ефективності педагогічного процесу – справа не лише актуальна, але й досить суперечлива за функціональною неоднозначністю. Адже оцінка якості освітнього процесу й результативності праці кожного викладача складається з багатьох елементів, які мають об’єктивні та суб’єктивні суперечності. Так, до об’єктивних чинників можна зарахувати досягнення викладача ВНЗ щодо захисту дисертацій, підготовки монографій, наукових статей, методичних посібників та рекомендацій, рівень проведення лекцій, семінарів та здійснення керівництва аспірантами, здобувачами тощо. Звичайно потрібно також враховувати актуальність, наукову новизну та практичну значущість наукових праць викладача, рівень та частоту їх цитування, а також активність впровадження інноваційних методик та технологій у педагогічний процес.

Суб’єктивні чинники дещо складніші та мають латентний характер, адже у мотивації діяльності викладача не завжди простежується відповідність досягнутих результатів та адекватного відображення в системі морального або матеріального винагородження й публічного визнання в соціальному контексті. Разом з тим загальна ефективність роботи педагогічного колективу залежить не лише від зусиль сумісної діяльності, але й від кожного викладача, зокрема.

Існують різні підходи до оцінки колективної творчості і ролі особистості в результатах діяльності виробничого, наукового, творчого та педагогічного колективу. Разом з тим методика аналізу загальноновизнаних результатів діяльності особистості – навчальної, організаційної, методичної на науковій роботі, динаміки службової кар’єри та зростання економічного й соціального статусу має враховувати також й інші додаткові параметри:

1. Оцінки за об’єктивними результатами, які репрезентують результати діяльності та досягнутого статусу (кваліфікаційні досягнення, професійна мобільність, кар’єрне зростання тощо);

2. Аналіз результатів ситуативної діяльності на основі об’єктивного відображення та фіксації динаміки досягнень наукової, методичної, організаційно-навчальної та виховної роботи (наприклад, ефективність виконання індивідуального плану викладачем);

3. Експертні оцінки – групова оцінка професійної діяльності особистості (в групу експертів варто включати як незалежних, не заангажованих фахівців з різних структурних підрозділів навчального закладу, так і з інших установ освітнього профілю);

4. Оцінка студентами процесу реалізації особистісних та інтелектуально-професійних характеристик викладача за допомогою тестування та анкетування;

5. Самооцінка праці викладача щодо успішності керівництва навчальної, науково-дослідної та творчої діяльності студентів на основі методик, які мають варіативний та креативний характер.

Методика діагностики елементів евристичної моделі “професійно-кваліфікаційний портрет викладача ВНЗ” має передбачати стратифікаційні відмінності рівня соціального статусу та його соціальної мобільності (переміщення) в штатному розкладі колективу ВНЗ: 1 – асистент, викладач; 2 – старший викладач (без наукового ступеня); 3 – кандидат наук, доцент; 4 – професор (без наукового ступеня); 5 – доктор наук, професор.

У побудові *вибірки* для соціологічного аналізу варто передбачати репрезентацію окремих досягнень викладачів: кількість років педагогічного досвіду членів колективу, їх науково-дослідна активність у здійсненні наукових розвідок та специфіка роботи кафедр ВНЗ – фундаментальних дисциплін, гуманітарних та профілюючих, а також додаткові характеристики викладачів – базова освіта, рівень комунікативної культури, захоплення, творчі вміння та навички тощо.

Представникам різних професійно-кваліфікаційних груп викладачів пропонується за 5-бальною шкалою оцінити ступінь важливості професійно-кваліфікаційних та соціально-психологічних ознак діяльності працівника ВНЗ.

У результаті аналізу експертних вимог та пропозицій і на основі рейтингових оцінок варто визначити чотири групи рис, які певною мірою репрезентують *ядро* структури евристичної моделі професійного портрета викладача ВНЗ:

До *першої групи* варто віднести риси, які характеризують професійну діяльність викладача: аналітичність, ерудиція, евристичність, оригінальність мислення, креативність, новаторство, творчий підхід до справи, здатність до узагальнення та рівень володіння професійними знаннями.

У другій групі репрезентуються такі риси: самокритичність, організаторсько-методичні вміння, досвід роботи тощо.

Третю групу складають якості, які представляють комунікативно-адміністративну діяльність: педагогічне вміння здійснювати керівництво колегами та студентами, навички творення позитивного соціально-психологічного клімату в колективі, вміння стимулювати, вимагати, контролювати та знати проблеми власного колективу, а також вимогливість та турбота про зростання професійно-кваліфікаційного статусу інших колег.

Четверта група складається із рис, які притаманні особистості в галузі загальної культури: духовні запити, потреби та інтереси, творчі вміння та навички, а також знання гуманітарного характеру, загальна ерудиція, навички ораторського мистецтва та вміння розбудовувати власний імідж викладача.

Таке емпіричне “ядро” складається із групи досить тісно пов’язаних між собою показників та індексів. Водночас зі зниженням рівня кореляційного зв’язку між конкретними елементами кластерів (груп ознак), перелік якостей, які входять до такого ядра, може бути збільшена або розширена. При зменшенні тісноти зв’язків у цій структурі шляхом експериментальної роботи можуть бути запропоновані додаткові групи ознак професійного портрета викладача.

До такої “додаткової” групи можуть входити такі риси, як вихованість, витриманість, толерантність, вміння спілкуватися з колегами та студентами, справедливість, доброзичливість та повага до іншої думки.

До другої (“резервної”) групи можна також віднести окремі професійні риси, а саме: корпоративність, гордість за власний колектив та його досягнення, власний стиль поведінки, обов’язковість, принциповість, авторитетність та енергійність.

Дослідницька методика має передбачати включення контрольних запитань у дослідницький інструментарій, які дозволяють не лише пересвідчитись в отриманні достовірних та об’єктивних результатів, але й розширити параметри евристичної моделі викладача з подальшою її екстраполяцією в інші галузі соціальної практики.

До основних особистих параметрів професійного простору, які характерні для викладачів та які посідають більш високий статус у колективі й виконують контролюючі обов’язки, можна зарахувати: високий рівень виконання соціальних вимог, свідомий контроль поведінки, моральних норм та педагогічних правил. Такі риси істотно корелюють із діловою спрямованістю особистих інтересів та мотивацій до лідерства.

Отримані характеристики віртуальної евристичної моделі викладача ВНЗ можуть бути використані при оцінці конкретних осіб та слугувати підґрунтям в атестації кадрів та більш раціональній кадровій політиці в управлінні професорсько-викладацькими та вчительськими колективами. Тим часом “ні роботодавці, ні окремі споживачі освітніх послуг не володіють достатньо тривалим горизонтом планування” [11, с. 376].

При проведенні діагностики різноаспектних видів інтелектуальної, професійної й духовно-творчої діяльності та визначення основних характеристик соціально-професійного портрета викладача важливо враховувати соціально-психологічні та морально-етичні цінності, які мають певний самодостатній характер та узагальнюються поняттями “ставлення до інших”, “моральна самооцінка”, “особиста гідність та незалежність суджень”, “кар’єра”, “дружба”: ставлення до викладача його колег (експертні оцінки); власна поведінка, вчинки щодо колег (самооцінка); розширення ерудиції, розвиток здібностей (стажування тощо); можливість бути незалежним у поглядах та вчинках (статус); громадське визнання, суспільна оцінка досягнень викладача (рейтинг); можливість професійного зростання (соціальна мобільність); наявність друзів та оцінка ними характерних рис конкретної особистості.

Запровадження системи соціально-педагогічного моніторингу в навчальному закладі дозволяє отримати широку та різноаспектну інформацію стосовно якості освітнього процесу, динаміки засвоєння знань й здобуття вмінь і навичок студентів, дізнатися про соціальні установки та ціннісні орієнтації суб’єктів навчально-виховного процесу, проводити виважену та науково обґрунтовану кадрову політику. Для отримання об’єктивної та репрезентативної соціальної інформації соціально-педагогічний моніторинг передбачає відповідні рівні, способи та етапи збору, аналізу та інтерпретації емпіричної інформації. Широкого резонансу набувають дослідження, які проводяться систематично, з використанням нових методів, з метою визначення динаміки соціально-педагогічного процесу в багатьох вимірах соціального часу й простору.

Отже, можна дійти таких висновків:

1. Реформування освіти в країні залежить від активної модернізації і вдосконалення державних стандартів освіти та оптимізації системи моніторингу обсягу знань, умінь і навичок студентів й запровадження новітніх морально-етичних засад процесу освіти.

2. Важливий напрям здійснення освітніх реформ полягає в глибокому і тісному поєднанні фахової підготовки з урахуванням регіональних особливостей і можливостей розширення та реалізації ресурсного потенціалу суб’єктів навчально-виховного процесу.

3. Моніторинг як метод постійного вивчення навчально-виховного процесу та аналізу емпіричної інформації з метою порівняння базових і нормативних показників й попередження небажаних відхилень

у процесах пізнання, спілкування та дозвілля студентської молоді важливо запроваджувати в діяльність освітніх закладів.

4. Моніторинг набуває поширення в екології, економіці, політології, соціології, педагогіці та інших наукових галузях. Він зумовлює відстеження динаміки прояву соціальних орієнтацій та настанов різних соціально-демографічних груп населення, уможливує здійснення діагностики проявів політичної активності електорату, дозволяє здійснити вимірювання ступеня соціально-психологічної напруженості в різних регіонах країни.

5. За допомогою методики соціально-педагогічного моніторингу можна визначити ефективність функціонування різних компонентів навчально-виховного процесу та результативності педагогічних дій. При цьому налагоджується зворотний зв'язок між педагогічною системою та іншими елементами соціальної структури суспільства, між рівнем презентації навчального матеріалу викладачами та його засвоєнням студентами.

6. Соціально-педагогічний моніторинг сприяє визначенню ступеня дисперсії (відхилення) між запланованими параметрами навчально-виховної моделі та реально отриманими результатами успішності, мотивації, професійної спрямованості суб'єктів навчально-виховного процесу.

7. Універсальність методики моніторингу проявляється в можливостях його впровадження в діяльність загальноосвітньої школи, ВНЗ та інших соціальних інститутів освіти й виховання з метою подальшої діагностики розвитку здібностей студентської молоді, здобуття умінь займатися самоосвітою та самовдосконаленням й розбудовувати інноваційні морально-етичні моделі соціальної взаємодії.

Література:

1. Фройд З. Вступ до психоаналізу / Пер. з нім. П. Тарашук. – К. : Основи, 1998. – 709 с.
2. Аграрна реформа в Україні (соціологічна діагностика). За ред. В. Тарасенка. – К. : Інститут соціології НАН України, 2007. – 576 с.
3. Там само. – С. 20.
4. Там само. – С. 21.
5. Ю. Подгурецки, С. Щудло. Образование как информационно-коммуникативная система. – Москва-Сосновец-Дрогобич, 2010. – 166 с.; Сидоренко О. П., Раков С. А., Русанова Н. О. Міжнародні порівняльні дослідження як інструмент вдосконалення національних систем математичної освіти // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. Збірник наук. праць. – Харків: Видавничий відділ ХДУ, 2008. – С. 514-519; Вербець В. В. Соціально-педагогічний моніторинг у вузі: методологія, методика, організація: Монографія. – Рівне: РДГУ, 2002. – 309 с.; Наводнов В., Масленіков О. Федеральний Інтернет-екзамен у системі вищої освіти Російської Федерації // *Вісник ТІМО: Тестування і моніторинг в освіті*. – 2007. – № 12. – С. 12-15; Щудло С. А. Моніторингові дослідження якості освіти // *Молодіжна політика: Збірник матер. VI Міжнар. наук.-практ. конфер.* – Дрогобич, 2009. – С. 193-197.
6. Щудло С. А. Якість освіти: методологічні аспекти дослідження // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. Збірник наукових праць. – Харків: Видавничий відділ ХДУ, 2008. – С. 76-79.
7. Моніторинг якості освіти: методи, форми, організаційне забезпечення / Південноукр. регіон. ін-т післядипломної освіти педагог. кадрів / Уклад. Зубко А. М., Товстуха Н. В., Морев О. О. – Одеса, 2001. – С. 7-21.
8. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою. – Харків: Крок, 1999. – С. 17-23.
9. Мудрик А. В. Социальная педагогика: Учеб. для студ. пед. вузов / Под ред. В. А. Слостенина. – М. : Академия, 2000. – С. 372.
10. Орбан-Лембрик Л. Перспективні напрями розвитку соціальної психології в контексті реальних потреб суспільства // *Соціальна психологія*. – 2003. – № 1. – С. 16-21.
11. Щудло С. А. Освітні реформи: небезпеки інституційних пасток. – С. 374-379 / *Молодіжна політика: проблеми та перспективи*. Вип. 2: [збірник наукових праць / наук ред. С. А. Щудло]. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 498 с.